

CHARAKTERISTIKA KRAJE

Olomoucký kraj se rozkládá ve střední části Moravy a zasahuje i do její severní části. Z hlediska územně-správního tvoří spolu se Zlínským krajem region soudržnosti Střední Morava (NUTS 2). Člení se na pět okresů (Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk). Od 1. 1. 2005 došlo k územnímu rozšíření Olomouckého kraje o tři obce z kraje Moravskoslezského. Na území Olomouckého kraje bylo stanoveno 13 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 20 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem. Olomoucký kraj na severu hraničí s Polskou republikou, na východě sousedí s Moravskoslezským krajem, na jihu se Zlínským a Jihomoravským krajem a na západě s krajem Pardubickým.

Geograficky je kraj členěn na severní hornatou část s pohořím Jeseníky s nejvyšší horou Praděd (1 491 m n. m.). Jižní část kraje je tvořena rovinatou Hanou. Územím kraje protéká řeka Morava, na jejíž hladině u Kojetína v okrese Přerov je nejnižší položený bod kraje (190 m n. m.). Olomoucký kraj nabízí velké množství přírodních zajímavostí. Turisty je hojně navštěvovaná Chráněná krajinná oblast Jeseníky s nejrozlehlejším moravským rašelinářským mokřinovým Vysokým vodopádem, vodní nádrží a elektrárnou Dlouhé Stráně na vrcholu kopce a dalšími přírodními scenériemi. Zajímavé jsou i lužní lesy v Chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví s mnohými ohroženými druhy rostlin i živočichů. V Olomouckém kraji leží i řada jeskyní – Javoříčské, Mladečské a Zbrašovské aragonitové jeskyně.

K 31. 12. 2022 dosáhla celková výměra kraje 5 271,57 km² (tj. 6,7 % z celkové rozlohy ČR), přičemž rok od roku klesá podíl orné půdy (38,5 %) a zvyšuje se podíl nezemědělské půdy (47,6 %).

Obyvatelé Olomouckého kraje žili ve 402 obcích, z nichž má 31 obcí přiznaný statut města. V těchto městech bydlelo 56,1 % obyvatel. Krajským městem je statutární město Olomouc, které k 31. 12. 2022 mělo 101 825 obyvatel. Většina obyvatel kraje je zásobena vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu (95,5 %) a bydlí v domech napojených na veřejnou kanalizaci (87,3 % obyvatel). Hodnoty měrných emisí hlavních znečišťujících látek do ovzduší nedosahují průměrných hodnot za ČR, životní prostředí můžeme tedy hodnotit jako méně poškozené. Horské a podhorské oblasti mají vynikající kvalitu ovzduší a jsou významným zdrojem pitné vody.

K 31. 12. 2022 měl Olomoucký kraj celkem 631 802 obyvatel. Počtem obyvatel na 1 km² (119,9) je kraj blízko průměrné hustotě zalidnění za celou ČR (137,3 osob na km²). V rámci kraje jsou samozřejmě rozdíly, nejmenší hustotu obyvatel má okres Jeseník (51,4 osob na km²) a Šumperk (91,4 osob na km²). V roce 2022 se v kraji narodilo méně dětí, než kolik osob zemřelo (5 985 živě narozených dětí a 7 481 zemřelých). Kraj má nízký podíl dětí ve věku 0–14 let (15,8 % z celkového počtu obyvatel k 31. 12. 2022) a roste podíl obyvatel starších 65 let (21,5 %), čímž se zvyšuje průměrný věk obyvatel (43,3 let k 31. 12. 2022). Podíl dětí narozených mimo manželství stagnuje (48,7 % v roce 2022). Meziročně se zvýšil počet umělých přerušení těhotenství (943 v roce 2022). Zvýšil se počet sňatků (3 242 v roce 2022) a poklesl počet rozvodů (1 104 v roce 2022). Nejčastější příčinou úmrtí zůstávají nemoci oběhové soustavy (u 39,5 % zemřelých v roce 2022).

Český statistický úřad již řadu let provádí výběrové šetření pracovních sil zjišťováním údajů v domácnostech respondentů. Podle tohoto šetření měl v roce 2022 Olomoucký kraj 305,3 tis. ekonomicky aktivních obyvatel starších 15 let, z nichž bylo 294,9 tis. obyvatel zaměstnaných a 10,4 tis. nezaměstnaných. Právě kvůli odlišné metodice zjišťování činila obecná míra nezaměstnanosti (ILO) 3,4 % a byla nižší než podíl nezaměstnaných osob k 31. 12. 2022, který podle evidence Ministerstva práce a sociálních věcí dosáhl 3,6 %. Na konci roku 2022 hledalo práci 15 297 uchazečů evidovaných na úřadech práce.

V kraji v roce 2022 dosáhla celková hodnota výdajů na dávky státní sociální podpory 2 591 mil. Kč (5,7 % z celkové částky čerpané z účtů státní sociální podpory pro celou ČR). V prosinci roku 2022 pobíralo důchod 174 995 příjemců, z toho bylo 147 154 příjemců starobních důchodů s průměrnou výší důchodu 17 595 Kč (sólo). V Olomouckém kraji bylo v roce 2022 nemocensky pojištěno 226 701 osob a bylo vyplaceno 2 436,9 mil. Kč na dávky nemocenského pojištění. Nově bylo nahlášeno 174 247 případů pracovní neschopnosti. V roce 2022 se o nemocné v Olomouckém kraji staralo v 7 nemocnicích akutní péče, ve 3 nemocnicích následné péče a v dalších zdravotnických zařízeních 3 259 lékařů (podle stavu k 31. 12. 2022, přepočteno na plně zaměstnané). Péče o nemocné na nejvyšší úrovni je zabezpečována především ve Fakultní nemocnici v Olomouci, která je vybavena nejnovější léčebnou technikou i širokou vědeckou a výukovou základnou. Péči o zdraví obyvatelstva se věnují i v řadě lázeňských zařízení rozmístěných po celém kraji, známé jsou lázně v Jeseníku, Velkých Losínách, Teplicích nad Bečvou, Slatinicích, Skalce a další.

Síť školských zařízení tvoří 389 mateřských škol, 300 základních škol, 19 gymnázií, 74 oborů odborného vzdělání na středních školách, 9 vyšších odborných škol a 1 konzervatoř. Centrem vzdělání je druhá nejstarší univerzita v České republice – Univerzita Palackého v Olomouci. Na její přírodovědecké, pedagogické, lékařské, filozofické, právnické, teologické fakultě, fakultě tělesné kultury a fakultě zdravotnických věd se vzdělává 21,7 tisíc studentů.

Z ekonomického hlediska je Olomoucký kraj oblastí průmyslovou s rozvinutými službami. Ekonomika hanáckých okresů je více stabilní a dostatečně rozmanitá, okres Jeseník a severní část okresu Šumperk však bohužel díky své poloze, dopravní dostupnosti i narušením sociálního a hospodářského života po druhé světové válce (vysídlení německého obyvatelstva) patří k ekonomicky slabším regionům. Na tvorbě hrubého domácího produktu v České republice se Olomoucký kraj podílel v roce 2022 pouze 4,7 %, v přepočtu na 1 obyvatele dosahoval jen 79,3 % republikového průměru. Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnanců v podnicích, které mají sídlo v kraji, dosáhla podle předběžných údajů 36 411 Kč (přepočtené počty, 2022).

Jižní a centrální část kraje patří mezi oblasti s neúrodnější půdou. Průměrné výnosy pěstovaných plodin – ječmene jarního, pšenice ozimé i technické cukrovky dosahují v celé ČR nejvyšších hodnot.

V Olomouckém kraji působí řada tradičních průmyslových podniků. Na zemědělskou výrobu navazuje množství potravinářských podniků, z dalších odvětví průmyslu je rozvinutá výroba strojů a zařízení, průmysl optiky a elektrických zařízení, výroba kovodělných a dopravních prostředků a zařízení a mnoho dalších. V roce 2022 v Olomouckém kraji sídlilo 145 průmyslových podniků se 100 a více zaměstnanci. V těchto podnicích pracovalo 45 232 zaměstnanců s průměrnou hrubou měsíční mzdou 37 389 Kč. Tržby těchto podniků z prodeje vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy dosáhly 168 120 mil. Kč.

V roce 2022 mělo v Olomouckém kraji sídlo 23 stavebních podniků s 50 a více zaměstnanci, v nichž pracovalo 2 810 zaměstnanců s průměrnou hrubou měsíční mzdou 39 473 Kč. Hodnota výkonů těchto podniků ze základní stavební výroby dosáhla 7 863 mil. Kč. V roce 2022 byla zahájena stavba 2 255 nových bytů a byla dokončena výstavba 2 543 bytů. Stavební úřady evidovaly během roku 2022 celkem 4 443 vydaných stavebních povolení.

Ve statistickém registru ekonomických subjektů bylo koncem roku 2022 zaregistrováno 147 495 podniků, organizací a podnikatelů. Největší část tvořili soukromí podnikatelé zapsaní dle živnostenského zákona (72,3 %) a obchodní společnosti (12,7 %).

Dopravní dostupnost kraje zajišťuje 622 km železničních tratí a 3 597 km silnic, z nichž je 140 km dálnic. Olomouc a nedaleký Přerov jsou významnými železničními uzly, hustá železniční síť je vedena rovnoměrně celým územím kraje. Silniční síť je hustější v jižní rovinaté části kraje. V blízkosti Olomouce se nachází letiště pro malá dopravní letadla, které získalo statut mezinárodního letiště.

V regionu bylo spácháno 9 114 trestných činů, objasněno bylo 4 916 trestných činů. V roce 2022 došlo v Olomouckém kraji k 5 820 dopravním nehodám, při nichž bylo usmrceno 12 osob a zraněno 1 339 osob, dále 9 osob zemřelo a 79 se zranilo u 1 040 požárů.

Olomoucký kraj patří mezi kraje nejméně vybavené ubytovacími zařízeními. V roce 2022 poskytovalo ubytovací služby v kraji 555 hromadných ubytovacích zařízení, rozmístěných především v turisticky navštěvovaných okresech Jeseník a Šumperk. Region nabízí řadu zařízení pro turistické vyžití. Kromě přírodních krás je zde řada historických památek – hradů Bouzov, Helfštýn, Šternberk, zámků – Úsov, Tovačov, Velké Losiny, Jánský Vrch, Náměšť na Hané, desítky muzeí a galerií. Navštěvované je především krajské město Olomouc s druhou největší městskou památkovou rezervací, kde je chráněn rozsáhlý soubor historických, architektonicky a umělecky významných objektů na zachovalém půdorysu středověkého města. Nejvýznamnější památkou v Olomouci je barokní Sloup Nejsvětější Trojice na centrálním náměstí, který byl v roce 2000 zapsán do seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Olomouc se dále pyšní řadou církevních staveb, v rozlehlých parcích se pořádají výstavy květin a rostlin s názvem Flora Olomouc. V blízkosti Olomouce leží známé poutní místo s bazilikou Navštívení Panny Marie na Svatém Kopečku a nedaleko odtud zoologická zahrada. O zachování lidových zvyků na Hané se starají desítky národopisných a tanečních souborů, pořádají se folklorní přehlídky a festivaly v Náměšti na Hané, v Prostějově, v Kojetíně a dalších místech regionu. V Olomouckém kraji je i řada příležitostí ke sportování. Bylo již vyznačeno přes 2 600 km cyklistických tras, k vodním sportům je možno využít řadu moderních bazénů a přírodních koupališť. V Prostějově a v Přerově jsou známá tenisová střediska. Mnohé návštěvníky přilákají i závodní speciály na trati Ecce Homo u Šternberka, diváci mohou sledovat fotbalová i hokejová utkání na vybavených hřištích a zimních stadionech rozmístěných po celém regionu. Pro zimní sporty je upravena řada sjezdovek a lyžařských stop v Jeseníkách v nejznámějších areálech Červenohorské sedlo, Petříkov, Ostružná, Ramzová a mnoha dalších.

Olomoucký kraj je regionem s bohatou historií, s pestrou a malebnou přírodou, s množstvím kulturních, sportovních i rekreačních příležitostí. Ekonomika regionu je zaměřena na tradiční zemědělství, zpracovatelský průmysl a služby. Předpokladem pro další rozvoj regionu je strategicky výhodná poloha, dopravní dostupnost, rozvinutá infrastruktura, dostatek kvalifikovaných pracovních sil i vstup zahraničních investorů. Díky realizacím dlouhodobých strategických plánů se ekonomická situace v Olomouckém kraji postupně zlepšuje a vzestupná tendence má pokračovat i v následujících letech.

